

Warszawa, 28 listopada 2014 r.

Informacja prasowa

Ewaluacja wewnętrzna w szkole podstawowej – czyli szkoła musi zarządzać swoim rozwojem

Pochodzenie społeczne ucznia w 20 proc. wyjaśnia różnice w poziomie osiągnięć po klasie III szkoły podstawowej, natomiast to, do której szkoły chodzi uczeń, wyjaśnia niespełna 10 proc. – to jeden z ważniejszych wyników wieloletniego badania IBE, którego wybrane rezultaty zaprezentowano w Warszawie. Podczas dwudniowej konferencji eksperci Instytutu przedstawią również narzędzia do monitorowania pracy szkoły i przeprowadzą warsztaty z dyrektorami oraz nauczycielami.

Wiadomo, wynika to z wielu badań, również prowadzonych w Instytucie Badań Edukacyjnych, że sytuacja rodzinna i indywidualne zdolności mają wpływ na osiągnięcia i ścieżki edukacyjne dzieci. W jakim stopniu szkoła wpływa na sukces edukacyjny uczniów? W Polsce od 1999 r. obowiązuje dziewięcioletni jednolity i powszechny system szkolnictwa, na który składa się sześćioletnia szkoła podstawowa i trzyletnie gimnazjum. Pierwszym oficjalnym progiem selekcyjnym jest koniec gimnazjum. Zgodnie z założeniami jednolitego systemu szkolnictwa to, jakie wyniki uczniowie osiągają na tym egzaminie, a wcześniej na sprawdzianie w VI klasie szkoły podstawowej, nie powinny zależeć od tego, do której szkoły uczęszczają. Dlatego istnieje potrzeba sprawdzania, jak szkoła pracuje z uczniami, jaki jest jej udział w sukcesach i porażkach dzieci.

Na konferencji, która odbywa się 28-29 listopada w Warszawie, eksperci IBE przedstawili wybrane wyniki Badania szkolnych uwarunkowań efektywności kształcenia (SUEK) i Badania efektywności nauczania języka angielskiego w szkole podstawowej (BENJA) oraz szereg narzędzi przydatnych w ewaluacji pracy szkół.

Rodzinne czynniki ryzyka edukacyjnego

Badanie podłużne SUEK zrealizowane zostało na ogólnopolskiej próbie szkół podstawowych i obejmuje około 6000 dzieci uczących się w blisko 300 oddziałach szkolnych. Analizy zebranych danych wykazało, że pochodzenie społeczne ucznia w 20 proc. wyjaśnia osiągnięcia szkolne na koniec pierwszego etapu edukacyjnego (klasy I-III szkoły podstawowej). Kluczowe są takie cechy rodziny ucznia jak: wykształcenie rodziców, status wykonywanego przez nich zawodu i zasobność materialna (głównie liczba posiadanych książek!). Różnice w poziomie zdolności uczniów tylko częściowo wyjaśniają tę zależność.

Badacze sprawdzili też, co – poza wykształceniem, wykonywanym zawodem i zasobnością domu – determinuje osiągnięcia ucznia. Okazało się, że nie mają na nie wpływu wielkość gospodarstwa domowego, wychowanie w pełnej bądź niepełnej rodzinie, wielopokoleniowość rodziny czy czasowe bezrobocie. Znaczący wpływ miała za to wielodzietność rodziny ucznia. Im

więcej rodzeństwa miał uczeń, tym jego osiągnięcia szkolne były mniejsze – ale tylko w zakresie czytania i świadomości językowej. Wielodzietność jest zatem czynnikiem ryzyka edukacyjnego tylko w obszarze kształcenia językowego – podkreślają badacze IBE.

W badaniu sprawdzano również, jakie znaczenie ma to, czy uczeń mieszka w mieście, czy na wsi. Analiza wpływu lokalizacji szkoły wykazała, że jest on bliski zeru – ocenili eksperci IBE. – *Jeżeli uwzględnimy różnice w wykształceniu rodziców zasobności materialnej, to nie zanotowano istotnego statystycznie efektu dla żadnego z testowanych obszarów nauczania. To bardzo ważny dla polityki oświatowej wniosek* – podkreśla dr hab. Roman Dolata, opiekun naukowy Zespołu Szkolnych Uwarunkowań Efektów Kształcenia.

W sumie wyniki te wskazują, że przyczyn rodzinnej determinacji osiągnięć szkolnych trzeba szukać głównie w samym przekazie szkolnym i szkolnych metodach nauczania.

Samoocena i jej konsekwencje

Jednym z celów badania SUEK była odpowiedź na pytanie o relację pomiędzy szkolną samooceną, czyli uczniowską percepcją własnych zdolności i kompetencji, a osiągnięciami szkolnymi. Badacze spróbowali odpowiedzieć na pytanie, czy samoocena szkolna ucznia jest skutkiem, czy przyczyną szkolnych osiągnięć.

Z badania SUEK wynika, że pomiędzy III a VI klasą spada średnia ocen otrzymywanych przez uczniów (przede wszystkim między III a V klasą), w tym samym okresie spada również samoocena szkolna uczniów. - *Najważniejsze jest jednak odkrycie, że jeśli dziecko dostaje dobre stopnie na wczesnym etapie edukacji, wpływa to mocno na jego samoocenę, a w efekcie, choć już nie tak silnie, samoocena wpływa na to, jakie stopnie zdobędzie ono później, w starszych klasach.* – podkreślają badacze IBE. Czyli samoocena jest zarówno skutkiem, jak i – choć w mniejszym stopniu – przyczyną szkolnych sukcesów.

Wnioski? Zdaniem ekspertów wyniki badania wskazują, że podstawowym narzędziem podnoszenia samooceny uczniów powinno być rozwijanie ich kompetencji, stwarzanie im dodatkowych okazji do rozwoju umiejętności w obszarach, które są dla nich ważne. Nie oznacza to zarazem, że samoocena ucznia nie powinna być elementem troski czy przedmiotem interwencji nauczyciela. Badacze wskazują, że wprawdzie słabo oddziałuje ona na osiągnięcia w sposób bezpośredni, ale odgrywa bardzo ważną rolę w procesie uczenia się – decyduje o sposobie reagowania ucznia na porażki, jego wytrwałości w zadaniu czy stosowaniu adekwatnych strategii edukacyjnych.

Niezadawalający angielski w klasach I-III

W ramach projektu SUEK przeprowadzono również Badanie efektywności nauczania języka angielskiego w szkole podstawowej (BENJA). Objęło ono dwie z czterech kluczowych umiejętności językowych – umiejętność słuchania i czytania. Badacze chcieli opisać czynniki, które odpowiadają za zróżnicowanie umiejętności uczniów na koniec III klasy szkoły podstawowej. – *To pierwsza w Europie próba opisu umiejętności uczniów w tym wieku w zakresie języka angielskiego w kontekście szkolnym na podstawie pomiaru przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie uczniów* – podkreślają eksperci z Pracowni Języków Obcych IBE.

Ich analizy wskazują, że wyniki testu z języka angielskiego są silniej zróżnicowane między szkołami w porównaniu z mierzonymi w badaniu SUEK osiągnięciami z języka polskiego

i matematyki. – *To ważna informacja wskazująca, że szanse na efektywne uczenie się języka angielskiego są silniej, niż w wypadku języka polskiego i matematyki, uzależnione od szkoły – tłumaczą badacze.*

Badanie wykazało, że Angliści są formalnie dobrze wykwalifikowani, szkoły są stosunkowo dobrze wyposażone w nowoczesne technologie, a uczniowie pozytywnie nastawieni do nauki języka. Ich umiejętności jednak w obszarze komunikacji w mowie i piśmie są niezadowolające.

Obserwacje lekcji języka angielskiego wskazują na niewielkie zróżnicowanie form pracy, typów zadań oraz rzadkie wykorzystanie autentycznych materiałów językowych, które umożliwiłyby rozwój kompetencji kulturowych. Powodem niskich umiejętności komunikacyjnych uczniów może być dominacja metod podających na lekcjach języka angielskiego. Jednocześnie większość komunikatów wypowiedzianych przez nauczyciela jest bardzo krótka, co powoduje niedostateczne zaznajomienie uczniów z dłuższymi wypowiedziami w języku angielskim.

Diagnoza – nowe metody dla uczniów na progu szkoły

W trakcie konferencji, na której prezentowane są wyniki badania SUEK, przedstawiciele IBE przedstawiają też opracowane przez Instytut narzędzia do oceny efektywności nauczania i diagnozowania uczniów. Pozwalają one nauczycielom, dyrektorom i samorządom rzetelnie monitorować pracę szkół i reagować adekwatnie do potrzeb.

Na konferencji prezentowano metody diagnozy, które pozwalają dobrze zaplanować pracę z dziećmi zaczynającymi naukę w szkole. To dwa testy diagnostyczne stworzone przez IBE:

- Test umiejętności na starcie szkolnym (TUNSS) – przydatny przede wszystkim do opisu kompetencji dzieci sześciolatków rozpoczynających naukę w szkole podstawowej;
- Test pamięci roboczej – służy pomiarowi kompetencji poznawczych dzieci w szkole podstawowej na pierwszym i drugim etapie nauczania.

Nauczanie – metody oceny efektywności w szkole podstawowej

Testy osiągnięć szkolnych pozwalają szkołom uzyskać informacje o wynikach nauczania, czyli o skuteczności ich pracy. Wyniki testów muszą być jednak odpowiednio przeanalizowane. IBE opracowuje takie sposoby analizy:

- Kontekstowy model oceny efektywności nauczania po pierwszym etapie nauczania: pokazuje, czy szkoła uzyskuje wyniki nauczania wyższe czy niższe w porównaniu ze statystycznie podobnymi szkołami. Powstał on dzięki wykorzystaniu wyników badań podłużnych prowadzonych na reprezentatywnej próbie 180 szkół podstawowych. W trakcie badania zebrano informacje o statusie społeczno-ekonomicznym rodzin uczniów oraz zmierzono poziom inteligencji uczniów w I klasie, a na zakończenie III klasy zbadano wyniki nauczania w trzech obszarach umiejętności: czytanie, świadomość językowa oraz matematyka;
- Kalkulator edukacyjnej wartości dodanej (EWD) dla drugiego etapu edukacyjnego: porównuje wyniki z dwóch pomiarów osiągnięć szkolnych – na początku danego etapu kształcenia i na jego zakończenie, co pozwala pokazać efektywność nauczania w danej szkole. W Polsce badania nad metodą EWD prowadzone są od 2005 roku, najbardziej zaawansowane są prace nad EWD dla gimnazjów (patrz: ewd.edu.pl). W 2014 roku po raz pierwszy możliwe było szacowanie EWD dla szkół podstawowych, które

uczestniczyły w Ogólnopolskim badaniu umiejętności trzecioklasistów (OBUT) w 2011 roku. Dzięki opracowaniu na potrzeby szkół Kalkulatora EWD SP każda z tych szkół może uzyskać dane o efektywności nauczania w całej szkole i w określonych grupach uczniowskich. Wskaźniki EWD pomagają planować nauczanie i monitorować skuteczność podejmowanych działań;

- Porównywalne między latami wyniki sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej: to narzędzie pokazuje, na jakim poziomie zdany był sprawdzian w poszczególnych latach i pozwala zasadnie porównywać te wyniki ze sobą. Arkusze testowe stosowane na sprawdzianie w VI klasie, podobnie jak w przypadku innych egzaminów, mimo starań egzaminatorów różnią się w kolejnych latach poziomem trudności, dlatego Zespół Analiz Osiągnięć Uczniów IBE od kilku lat prowadzi badania, które pozwalają porównywać te wyniki. Na stronie IBE pod adresem pwe.ibe.edu.pl dostępne są porównywalne wyniki sprawdzianu dla lat 2002-2013. Jest to przydatne narzędzie pokazujące, jak zmieniały się rozkłady wyników sprawdzianu w skali kraju, województwa, gminy, ale także w poszczególnych szkołach.

Kalkulator EWD dostępny na stronie: ewd.edu.pl

Porównywalne między latami wyniki sprawdzianów: pwe.ibe.edu.pl

Informacja o Instytucie Badań Edukacyjnych:

Instytut Badań Edukacyjnych (IBE) zatrudnia około 150 badaczy zajmujących się edukacją – socjologów, psychologów, pedagogów, ekonomistów, politologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych – wybitnych specjalistów w swoich dziedzinach. Instytut uczestniczy w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych, przygotowuje raporty, sporządza ekspertyzy oraz pełni funkcje doradcze w tym zakresie, aktywnie promuje politykę edukacyjną opartą na faktach (evidence-based policy and practice) i szczególnie dużą wagę przywiązuje do badań, których wyniki mogą zostać wykorzystane w praktyce i polityce edukacyjnej na szczeblu krajowym, jak i lokalnym.

www.ibe.edu.pl

Informacje o projekcie Entuzjaści Edukacji:

Celem głównym projektu systemowego „Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego” (Entuzjaści Edukacji) jest wzmocnienie systemu edukacji w zakresie badań edukacyjnych oraz zwiększenie wykorzystywania wyników badań naukowych w polityce i praktyce edukacyjnej oraz w zarządzaniu oświatą. Projekt jest realizowany przez IBE ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III: Wysoka jakość systemu oświaty, Poddziałanie 3.1.1 Tworzenie warunków i narzędzi do monitorowania, ewaluacji i badań systemu oświaty.

www.eduentuzjasci.pl

Kontakt do mediów - Biuro prasowe IBE

Iga Krysa,

Marketing & Communications Consultants

ul. Wilcza 28/10, 00-544 Warszawa

e-mail: krysa@mcconsultants.pl

tel. kom. +48 795 573 500

tel. (+48 22) 40 66 100/102 wew. 24